

Beste meneer of mevrouw,

Nederlandse gemeenten staan voor een flinke beleidsopgave rondom afval. De VANG-ambitie is voor diverse gemeenten een uitdaging en de kwaliteit van gescheiden afvalstromen staat wellicht ook in uw gemeente onder druk. Ook vormt zwerfafval nog steeds voor velen een hardnekkig probleem. Herkent u deze uitdagingen? Gelukkig biedt hergebruik mooie kansen om minder afval te produceren en verschillende beleidsdoelen te realiseren. Hergebruik is breed inzetbaar en is dan ook interessant voor verschillende afdelingen binnen de gemeente, van evenementenvergunningen tot interne catering. Met 'Mission Reuse' helpen wij gemeenten om herbruikbare alternatieven te stimuleren en wegwerp te ontmoedigen.

Minder restafval door hergebruik

Met hergebruik kunt u de kans op zwerfafval aanzienlijk verkleinen en tegelijkertijd de hoeveelheid huishoudelijk afval in uw gemeente verminderen. Met alleen recycling komen we er namelijk niet. Herbruikbare alternatieven voor wegwerpverpakkingen als bekers en maaltijdcontainers bieden een uitkomst. Door deze alternatieven te stimuleren, kan uw gemeente een stap zetten richting een echte **circulaire economie** waarin veel minder afval wordt geproduceerd.

Succesvolle praktijkvoorbeelden in andere gemeenten

Als het aankomt op hergebruik, hoeft u het wiel niet opnieuw uit te vinden. We kunnen veel leren van initiatieven met herbruikbare verpakkingen die hun effectiviteit al bewezen hebben. Wist u bijvoorbeeld dat in Leiden 5.000 kilo afval is bespaard, doordat de organisatie van het feest 'Leids Ontzet' overstapte op herbruikbare bekers? En dat de Duitse gemeente Freiburg een succesvol systeem draait voor herbruikbare koffiebekers? 145 cafés werken daar inmiddels aan mee. Dit zijn stuk voor stuk voorbeelden waarvan het succes sterk samenhangt met gemeentelijk beleid. Als gemeente kunt u het verschil maken. Maar hoe pakt u dat aan?

Op weg naar meer hergebruik

Wij, Natuur & Milieu, Recycling Netwerk Benelux en Enviu, helpen u graag op weg om herbruikbare alternatieven te stimuleren en wegwerpproducten te ontmoedigen. Dat doen wij met ons programma [Mission Reuse](#). Met dit programma willen we de overgang naar meer hergebruik in beweging brengen. Bij gemeenten is er veel mogelijk, bijvoorbeeld via vergunningen en regelgeving, door oplossingen van burgers en ondernemers te ondersteunen of via het interne inkoopbeleid. In de bijlage sturen we u daarom alvast vijf inspirerende en succesvolle voorbeelden van Nederlandse en buitenlandse gemeenten:

1. [Herbruikbare bekers bij stadsbrede evenementen, zoals in Leiden](#)
2. [Herbruikbare luiers door pilots, zoals in Hengelo](#)
3. [Herbruikbare koffiebekers bij horeca, zoals in Wageningen](#)
4. [Verbod op wegwerpproducten in de inkooprichtlijnen voor publieke instellingen, zoals in Hamburg](#)
5. [Hergebruik in het gemeentelijk inkoopbeleid, zoals in Gent](#)

Meer informatie

Wilt u meer inspiratie opdoen? Kijk dan ons webinar terug via onze [website](#). Tessa Sturkenboom, raadslid voor Student & Starter bij gemeente Utrecht, vertelde over de aangenomen motie bij de gemeente die zal leiden tot een afvalpreventieplan en de rol van hergebruik hierin. Wieke Bertina uit team Economie, Cultuur, Wonen en Duurzaamheid van gemeente Leiden vertelde over de stappen van de gemeente die hebben geleid tot volledig herbruikbare bekers bij het Leidens Ontzet in 2019, en gaat in op de verdere ambities van Leiden op gebied van hergebruik.

Heeft u vragen? Neem dan vooral contact met ons op via hello@missionreuse.com.

Met vriendelijke groet,
Het Mission Reuse team

Mission Reuse is een programma van Enviu, Recycling Netwerk en Natuur & Milieu. Samen werken wij aan transitie naar minder wegwerp en meer hergebruik.

www.missionreuse.com / hello@missionreuse.com

Gemeente Leiden

Herbruikbare bekens op stadsbrede evenementen

Het Leidens Ontzet is een stadsbreed evenement dat gewoonlijk elk jaar plaatsvindt op 2 en 3 oktober. Het evenement trekt ruim 250.000 bezoekers. In 2019 heeft de gemeente Leiden ervoor gezorgd dat er op alle 74 drankverkooppunten van het feest uitsluitend met herbruikbare statiegeldbekers werd gewerkt. Na deze succesvolle proef besliste de gemeente dat het vanaf 2020 verplicht is om bij alle evenementen in de openbare ruimte statiegeldbekers te gebruiken.

Aanleiding

Door de stijgende bezoekersaantallen van het Leidens Ontzet, zag Leiden een zorgwekkende toename van wegwerpplastic op straat en in de grachten. In het voorjaar van 2019 besloot de raadscommissie van de gemeente om een statiegeldsysteem voor herbruikbare bekens in te voeren bij stadsbrede evenementen. Deze maatregel was bedoeld om de hoeveelheid (zwerf)afval te verminderen, minder (wegwerp)plastic te gebruiken en de wegwerpcultuur tegen te gaan. De gemeente liep hiermee vooruit op de Europese Single Use Plastics Directive, waarmee lidstaten worden verplicht om wegwerpplastics in het milieu terug te dringen. De gemeente stelde dat het statiegeldsysteem gebruiksvriendelijk moest zijn voor bezoekers en ondernemers, schoonmaakkosten moest besparen die de gemeente gewoonlijk maakt om na afloop van het evenement op te ruimen en dat alle ondernemers gewerkt moesten werken met één systeem. Het systeem werd voor het eerst getest tijdens het Leidens Ontzet in 2019.

Uitvoering

Alle vergunninghouders van een evenementen-, buitentap-, standplaats- of kermisstandplaatsvergunning, werden verplicht om tijdens het Leidens Ontzet 2019 met herbruikbare kunststof bekens te werken met €1,- statiegeld per stuk. De invoering gebeurde onder leiding van het

Centrummanagement Leiden en in samenwerking met een werkgroep bestaande uit organisatoren, horeca-eigenaren, de 3 October Vereeniging en de gemeente zelf. Ook werd samengewerkt met Heineken, Grolsch, Coca-Cola, de Provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en de Rabobank.

De leverancier van de herbruikbare bekens leverde de bekens en haalde deze weer op, en regelde de tussentijdse bevoorrading en schoonmaak. De horecaondernemers zamelden de bekens zelf in. Het handhavingsteam controleerde tijdens het Leidens Ontzet of horecaondernemingen voldeden aan de regelgeving vanuit de gemeente.

Evaluatie

In 2019 werd 98,2% van de uitgegeven herbruikbare bekens tijdens het Leidens Ontzet geretourneerd. Het openbare [evaluatiebericht](#) geeft een compleet beeld van het proces. Ook beschrijft het aandachtspunten voor gemeenten die ook een statiegeldsysteem met herbruikbare bekens willen invoeren. We lichten een aantal aandachtspunten uit:

- **Betrek ondernemers**

Vanaf het begin heeft de gemeente de Leidse horeca betrokken in een publiek-private werkgroep 'LeidsGlas'. Zo werden horecaondernemers centraal betrokken in het proces, waardoor de invoer van het

statiegeldsysteem soepeler verliep. De ondernemers gaven aan dat deze werkgroep essentieel was voor de succesvolle invoer van het systeem.

- **Verdeling van de kosten**

In 2019 werd het systeem nog volledig betaald door de gemeente (74%) en maatschappelijke partners (26%). Het is de wens van de gemeente Leiden dat de ondernemers de kosten voor het statiegeldsysteem uiteindelijk zelf gaan dragen. Daarvoor is het belangrijk om een financieel zelfstandig model te ontwikkelen waar iedereen van kan profiteren. In Leiden wordt hiervoor een financiële overgangsconstructie opgezet zodra evenementen weer mogen plaatsvinden. Eén jaar lang betalen de gemeente en maatschappelijk partners nog gedeeltelijk mee. Ondernemers betalen dat jaar een bijdrage van 15-30%. Het jaar daarop wordt de bijdrage van ondernemers verhoogd naar 60-100%. De gemeente zoekt uit of nieuwe partners zich bij dit systeem aan willen sluiten. Gemeente Leiden huurt de bekens nu nog, omdat de bekens nog niet vaak genoeg worden gebruikt. Het is op dit moment niet duurzamer of voordeliger om de bekens aan te schaffen. Eventueel kan de gemeente later nog besluiten de bekens centraal in te kopen en tegen vergoeding beschikbaar te stellen aan ondernemers.

• **Logistiek**

De leverancier van de bekertjes in 2019 heeft volgens de gemeente niet voldaan aan de verwachtingen rondom de logistiek. Ook verliep de communicatie met de leverancier stroef. De organisatie heeft daarom moeten improviseren tijdens het evenement. De werkgroep zoekt naar oplossingen om dit in het vervolg beter te laten verlopen. Dat willen de leden doen door bijvoorbeeld de levering en tussentijdse logistiek bij twee verschillende partijen te beleggen en een deel van de bekertjes ter plaatse te gaan spoelen. Deze ervaring heeft hen geleerd om vooraf goede afspraken te maken met de partner voor het specifieke evenement.

• **Verkoop in blik**

Een paar standplaatshouders verkochten ook drank in blik, zonder deze in statiegeldbekertjes te schenken. Deze standplaatshouders waren niet aangesloten bij de werkgroep en daardoor niet (voldoende) op de hoogte van de verplichting. Blikverkoop inperken, bijvoorbeeld bij supermarkten en avondwinkel, is op dit moment juridisch zeer moeilijk. Wel heeft Leiden inmiddels via de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) een verbod op geopende blikjes in bepaalde gebieden ingesteld, om het aantal blikjes op straat terug te dringen. Naast deze mogelijkheden ten aanzien van blik, wordt de regelgeving over statiegeldbekertjes momenteel nog verder verankerd in de APV.

Kosten

De gemeente Leiden ondersteunde de opstart van het statiegeldsysteem financieel. Dit deed de gemeente door te investeren in projectleiding voor de implementatie, communicatie en bijeenkomsten. Ook bekostigde zij de huur van de glazen gekoppeld aan één gezamenlijk systeem. De gemeente heeft in 2019 totaal € 140.325

gefinancierd, de partners € 47.947. Voor 2020 stond € 308.771 begroot voor vier stadsbrede evenementen: Koningsdag, de Lakenfeesten, het Leidens Ontzet en de Winter Wonder Weken. De gemeente Leiden zou daaraan maximaal € 141.701 bijdragen. Zodra evenementen weer kunnen plaatsvinden, zal de gemeente deze kosten op zich nemen. De inleg bouwt zij af volgens eerder genoemde verdeelsleutel. Dit doet zij totdat de kosten volledig bij de organisatoren en/of horecaondernemers liggen.

De gemeente Leiden voorspelt dat sommige kosten steeds zullen terugkomen (bijvoorbeeld voor de logistiek), en sommige minder worden (bijvoorbeeld de huur als de bekertjes eenmaal worden aangeschaft). De kosten in Leiden waren substantieel, omdat het bekertjesstelsel bij een groot evenement is ingevoerd. Een gemeente kan ook eerst bij kleine evenementen beginnen en stapsgewijs toewerken naar een verplichting voor alle evenementen. Naast de kosten zijn er voor de gemeente ook heel wat baten, zoals hieronder beschreven. Bovendien kunnen de kosten gedeeld worden met ondernemers, (dranken-)leveranciers en eventueel sponsors. Zo kan een gemeente hier op langere termijn een voordeliger en duurzaam systeem van maken.

Baten

Tijdens het Leidens Ontzet 2019 zijn 500.000 plastic wegwerpbekertjes bespaard, ofwel 5.000 kg aan (zwerf)afval. Er werden nauwelijks nog bekertjes in de grachten terug gevonden. Daarnaast waren schoonmaakploegen 's ochtends twee uur eerder klaar met hun dienst en is 25% minder personeel ingezet.

De bezoekers stonden positief tegenover de herbruikbare bekertjes. 97% van de ondervraagde bezoekers had het idee dat dit hielp tegen zwerfafval. Het merendeel was ook tevreden over hoe zij de bekertjes meekregen en weer moesten inleveren.

Minder (zwerf)afval was voor Leiden de aanleiding om over te stappen naar herbruikbare bekertjes. Hoe vaker een beker hergebruikt wordt, hoe milieuvriendelijker. Hierbij spelen de efficiëntie van de wasstraat en logistiek, het uitvalspercentage en materiaal van de beker een belangrijke rol. Door de toenemende ervaringen van gemeenten met herbruikbare bekertjesystemen, en het groeiende aanbod van systemen, worden de systemen steeds efficiënter, betaalbaarder en milieuvriendelijker.

Zelf aan de slag

Wilt u ook aan de slag met een statiegeldsysteem met herbruikbare bekertjes? Geniet van evenementen zonder afval op straat of in de natuur, en met minder schoonmaakkosten, door:

- Een uitfaseringsplan te maken voor wegwerpbekertjes bij evenementen;
- Betrek partners, zoals de horeca en drankleveranciers, in het proces te betrekken door een werkgroep op te richten;
- Een verbod in te stellen op wegwerpbekertjes op stadsbrede evenementen;
- Een verplichting voor het gebruik van herbruikbare bekertjes op te nemen in vergunningaanvragen voor evenementen.

Vergelijkbare initiatieven

- Gemeente [Amsterdam](#) verplicht organisatoren om herbruikbare plastic bekens (hardcups) te gebruiken, en daarbij een statiegeldsysteem te gebruiken.
- Gemeente [Haarlem](#) heeft een eigen voorraad herbruikbare bekens ingekocht, de Festivalmaatjes. Deze bekens kunnen tegen gereduceerd tarief worden gehuurd of gekocht via tussenpartij Greencups. Organisatoren van evenementen, maar ook sportclubs, horeca en organisatoren van buurtfeesten kunnen gebruik maken van deze regeling.
- In België is [Gent](#) de eerste stad die vanaf 2021 gebruik van uitsluitend herbruikbare bekens op evenementen verplicht. Deze voorwaarde is opgenomen in de vergunningsaanvraag. Voor kleine evenementen stelt afvalbeheer (IVAGO) gratis 120 tot 3.600 herbruikbare bekens beschikbaar. Voorheen verplichte de stad Gent al herbruikbare bekens bij de Gentse feesten 2018, het grootste stadbrede evenement in Gent.

Verder lezen?

- Alle [informatie](#) rondom het gebruik van herbruikbare statiegeldbekens in Leiden, inclusief toolkit met uitgebreide informatie en aanbevelingen voor andere gemeenten.
- Alle [informatie van de gemeente Leiden](#) over de verplichting op statiegeldbekens voor stadsbrede evenementen in Leiden
- [Collegebesluit](#) tot invoering eco-glazen met statiegeld bij de viering van het Leidens Ontzet.
- [Beleidsregels](#) herbruikbare statiegeldbekens in Leiden.
- [Sanctiebeleid](#) herbruikbare statiegeldbekens in Leiden.
- [Onderzoek van The LCA Centre](#) en OVAM naar de duurzaamheid van herbruikbare bekens op evenementen.

Gemeente Hengelo

Proef met herbruikbare luiers

In 2015 begon de gemeente Hengelo met vijftig gezinnen aan een proef met wasbare luiers. Deze proef duurde honderd dagen. Deelnemende ouders kregen tijdens een informatiebijeenkomst luierpakketten van het bedrijf Kaatje Katoen en werden voorzien van gebruiksaanwijzingen en wasvoorschriften. Tijdens en na afloop van de proef deelden zij hun ervaringen. Veertien ouders uit de proef hebben zich opgeworpen als ambassadeur voor wasbare luiers. Andere ouders uit de gemeente kunnen hen benaderen voor meer informatie en advies.

Aanleiding

De aanleiding voor de proef was een besluit van de gemeenteraad om per juli 2014 te stoppen met de aparte inzameling van wegwerpluiers. Hengelo betaalde jaarlijks zo'n € 85.000 om luierafval gescheiden te kunnen verwerken. Dit geld kwam uit de afvalstoffenheffing. Omdat luiers sinds half 2014 tot restafval behoorden, zorgden deze voor extra restafval en extra kosten. Gemeente Hengelo wilde daarom testen of wasbare luiers dit probleem konden oplossen en hoe dat in de praktijk werkte.

Uitvoering

Hengelo zette de proef op in samenwerking met [Kaatje Katoen](#). Via verschillende media (het lokale dagblad, lokale televisiezenders en landelijke radio) werden ouders geworven om deel te nemen. Kaatje Katoen stelde de luierpakketten samen. Er werd een start-, tussen- en eindbijeenkomst met de deelnemers georganiseerd. Tussentijds hadden ouders contact met elkaar en met Kaatje Katoen via een Facebookgroep. Er werden verschillende vragenlijsten afgenomen om de voortgang inzichtelijk te maken.

Evaluatie

Uit de evaluatie kwamen onder andere de volgende aandachtspunten naar voren voor gemeenten die een vergelijkbaar initiatief willen opzetten:

- **Gebruiksgemak**

Ouders twijfelen om over te stappen op wasbare luiers, omdat het onhandiger lijkt ten opzichte van wegwerpluiers. De bijeenkomsten en de Facebookgroep hielpen de ouders in de overstap. Zij konden daar informatie en ervaringen met elkaar uitwisselen. Uiteindelijk was 67% van de ouders tevreden met de wasbare luiers en ging door met het gebruik daarvan.

- **Beeldvorming**

Mensen hebben vaak een ouderwets beeld van herbruikbare luiers. Het beeld van een onpraktische witte hydrofiele doek die mensen vroeger gebruikten, leidt tot negatieve associaties. De gemeente Hengelo concludeerde dat beeldvorming en informatievoorziening belangrijk zijn om gezinnen over te halen om over te stappen op herbruikbare luiers. In de communicatie richtte de gemeente zich daarna op organisaties die werken met zwangere vrouwen en jonge gezinnen, zoals verloskundigenpraktijken.

- **Aanschaffkosten**

Meerdere deelnemers aan de proef vonden de online aanschaf van een luierpakket een obstakel om te starten met herbruikbare luiers. Zij vonden de initiële investering hoog en ook wisten zij vaak nog niet goed welk soort luier het beste aansloot bij hun

wensen. Hengelo bood daarom na de proef tijdelijk gratis kleine proefpakketten aan om ouders in de gemeente kennis te laten maken met de wasbare luiers. De gemeente had er ook voor kunnen kiezen om subsidies te verstrekken voor de aanschaf van een luierpakket, zoals verschillende [gemeenten in België](#) doen, om gezinnen te ondersteunen in de aanschaffkosten van een pakket. Een andere optie is een huursysteem. Dit biedt een oplossing voor de hoge aanschaffkosten en ondersteunt het langdurig hergebruik van de luier, ook als de kinderen eruit gegroeid zijn.

Kosten

Gemeente Hengelo schafte voor vijftig gezinnen luierpakketten aan bij Kaatje Katoen. De kosten per pakket waren afhankelijk van de leeftijd van het kind en lagen tussen de € 370 en € 440 per pakket. Bij deze prijs was ook ondersteuning vanuit Kaatje Katoen tijdens de duur van de pilot inbegrepen. Na afloop konden de ouders het pakket overnemen voor € 100 per pakket. De kosten die verbonden zijn aan een proef met wasbare luiers, zijn sterk afhankelijk van de invulling van de proef. Meerdere gemeenten hebben een vergelijkbare proef met wasbare luiers gedaan en het verschilde wie voor de luiers betaalde. Er bestaan huur- en koopopties, sommige gemeenten laten de deelnemers zelf betalen, andere nemen alle kosten op zich.

Het komt ook veel voor dat de kosten van de luiers worden verdeeld tussen de gemeente en deelnemers aan de proef.

Baten

Een kind in de luiers zorgt gemiddeld voor zo'n 300 kilo luierafval per jaar. Wasbare luiers leveren veel minder restafval op. Daarnaast is de CO2 uitstoot van wasbare luiers, inclusief de energie die wordt gebruikt voor de wasmachine, 1,5 tot 2,5 keer minder. Verder scheelt het ouders over de gehele luielperiode, inclusief waskosten, al snel € 500 euro als herbruikbare luiers worden gebruikt.

De 50 gezinnen die meededen aan de pilot in Hengelo gebruikten samen 313 wegwerpluiers per dag. Na afloop van de pilot was dat aantal gezakt naar 130 wegwerpluiers. Dat betekent dat de ouders samen dagelijks 183 luiers bespaarden. Dit tijdelijke project van Hengelo heeft meer opgeleverd dan alleen een besparing van wegwerpluiers in de gemeente. Er is sinds de eerste proef in Hengelo veel aandacht geweest voor dit onderwerp. Zo'n 160 geïnteresseerde ouders wilde na de proef ook herbruikbare luiers uitproberen, meerdere gemeenten volgden met een eigen proef en Milieu Centraal startte het project Mazzelkontjes. Ook startte één van de deelnemers aan de eerste proef een goed lopende [winkel](#) in Hengelo met onder andere wasbare luiers in het assortiment.

Zelf aan de slag

Wilt u ook dat uw inwoners overstappen op herbruikbare luiers? Realiseer een afname in de restafval stroom en de nood voor gescheiden inzameling van luiers door:

- Een proef te starten met met wasbare luiers met gezinnen of kinderopvang, bijvoorbeeld in samenwerking met Mazzelkontjes van Milieu Centraal;
- Een subsidie in te voeren in voor wasbare luiers;
- (Financiële) ondersteuning te bieden aan een project dat wasbare luiers ophaalt en aanbiedt.

Vergelijkbare initiatieven

Meerdere gemeenten in Nederland hebben inmiddels een proef met herbruikbare luiers gedaan:

- In 2016 volgde gemeente [Roosje](#) met een soortgelijk project. 82% van de gezinnen ging na de proef door met het gebruik van de wasbare luiers.
- Gemeente [Rheden](#) deed in 2017 met behulp van Milieu Centraal ook een proef met herbruikbare luiers. Net als in Hengelo, werd in Rheden het afvalregime aangepast. De grijze bak werd nog maar eens in de drie weken geleegd. Door over te stappen op herbruikbare luiers zaten ouders niet met het afval dat de wegwerpluiers veroorzaken. Na afloop van de proef ging 80% van de gezinnen door met wasbaar.
- In [Breda](#) nam twee derde van de ouders na afloop van de proef het luierpakket tegen een gereduceerd tarief over. Deze proef was ook in samenwerking met Milieu Centraal.
- Naar aanleiding van het initiële succes van de proef in [Haarlemmermeer](#) (bijna alle ouders gingen door met wasbaar), deed de [metropoolregio Amsterdam](#) in 2019 ook een proef, in samenwerking met Milieu Centraal.
- De gemeente [Heerenveen](#) deed in 2019 en 2020 twee succesvolle proeven, alle ouders gingen door met wasbare luiers.

- In 2017 startte Milieu Centraal het project 'Mazzelkontjes' en volgden meer gemeenten met proeven. Deze verschilden in grootte. Tien tot honderd gezinnen ontvingen tijdens de proeven een pakket met alle benodigdheden en werden zo'n twee maanden begeleid. Milieu Centraal voert dit project nog steeds uit. Als gemeente kan u ervoor kiezen om hierbij aan te sluiten. U ontvangt dan kosteloos een toolkit met diverse ondersteunende middelen zoals een draaiboek, achtergrondinformatie over wasbare luiers, een persbericht en beeldmateriaal voor de communicatie. Voor meer informatie over het project Mazzelkontjes kunt u contact opnemen met [Milieu Centraal](#).
- De initiële investering van herbruikbare luiers is groter dan bij wegwerpluiers. Om nieuwe ouders aan te trekken kan een gemeente subsidies of starterspakketten uitgeven voor ouders met jonge kinderen. Verschillende [gemeenten in België](#) voorzien in deze subsidies. De Belgische gemeenten geven verschillende subsidies af. Veel vergoeden tot 50% van de aankoopkosten, met een maximum van 100 euro per kind.
- Met financiële input van de regio heeft de sociale coöperatie Eta Beta in de Italiaanse stad Bologna het [Lavanda-project](#) gestart. In dit project haalt een bedrijf gebruikte wasbare luiers op, wast ze en levert ze schoon weer af bij de aangesloten gezinnen. De Emilia Romagna-regio heeft de eerste financiële input gegeven aan dit bedrijf, waardoor het een vliegende start heeft kunnen maken in Bologna.

Verder lezen?

- De gemeente Hengelo schreef een [evaluatie rapport](#) over de 'Daiper Challenge' in 2015.
- Het [nieuwsbericht](#) van VANG HHA.
- Rijkswaterstaat en de NVRD hielden twee webinars over herbruikbare luiers. Kijk [deel 1](#) en [deel 2](#) terug.

Gemeente Wageningen

Herbruikbare bekens in de horeca

Wageningen is de eerste stad in Nederland waar meerdere horecazaken meedoen aan een gedeeld systeem voor herbruikbare koffiebekers met statiegeld. Gemeente Wageningen hielp het bekensysteem opstarten door de eerste contacten met lokale horeca te leggen en het initiatief te promoten. Het systeem is ingevoerd in januari 2021 en inmiddels zijn de herbruikbare koffiebekers verkrijgbaar bij meer dan tien horecazaken in Wageningen.

Aanleiding

Initiatiefneemster Emmy Van Daele zorgde er eerder al voor dat sinds oktober 2020 de kantines van Wageningen University and Research (WUR) herbruikbare koffiebekers aanbieden via het BillieCup-systeem. Met steun van [WageningenDOET](#) sloten drie maanden later ook de eerste zes horecazaken in het centrum van Wageningen aan op het netwerk. De gemeente Wageningen heeft het project omarmd en gefaciliteerd door partijen bij elkaar te brengen en bij te dragen aan het draagvlak. De introductie van de statiegeldbeker past bij de duurzame ambities van [Wageningen Klimaatneutraal](#).

Uitvoering

In de kantines van de WUR en de horecazaken in de Wageningse binnenstad wordt voor meeneemdranken het systeem van BillieCup gebruikt. Dit van oorsprong [Belgische initiatief](#) werkt met herbruikbare bekens met € 1,- statiegeld. De bekens zijn verkrijgbaar in drie maten. Het systeem werkt als volgt: de klant bestelt een drankje in een BillieCup-beker, betaalt € 1,- extra en krijgt die waarborg terug wanneer hij de beker inlevert bij een van de deelnemende zaken. De horecamedewerkers wassen de bekens in hun professionele vaatwasser. Daarna worden de bekens weer gebruikt bij een volgende bestelling. In principe betalen horecazaken een vast bedrag per maand voor de service van BillieCup, zoals

de levering van de bekens. Op dit moment betaalt WageningenDOET de servicekosten om de horecazaken te ondersteunen.

Evaluatie

De gemeente Wageningen heeft het initiatief omarmd en een faciliterende rol gespeeld. Uit dit praktijkvoorbeeld kunnen andere gemeenten waardevolle inzichten opdoen.

- **Ondernemers meekrijgen**

Hoe meer horecagelegenheden meedoen, hoe groter het gebruiksgemak voor de gebruiker is. Om het hergebruikssysteem in de horeca tot een succes te maken, moeten dus zoveel mogelijk ondernemers meedoen. De gemeente Wageningen heeft in dit geval geholpen om het eerste contact met lokale ondernemers te leggen, onder andere door bijeenkomsten te beleggen met horeca-verantwoordelijken en het initiatief bij de lokale horeca te promoten. WageningenDOET heeft een rol gespeeld bij de uiteindelijke introductie.

- **Communicatie**

Om consumenten mee te krijgen, is het van belang om in de stad naamsbekendheid te creëren voor het initiatief. De gemeente Wageningen heeft het initiatief ondersteund door de communicatie te organiseren richting de lokale ondernemersvereniging en inwoners.

Ook stuurde zij persberichten uit en stond de pers te woord.

- **Bestuurlijke betrokkenheid**

De wethouders Economie en Klimaat ondersteunen het initiatief en zijn het eerste duurzame kopje koffie komen drinken.

Kosten

In het systeem van BillieCup betalen horecaondernemers servicekosten voor de levering en het gebruik van de bekens. De Wageningse horeca wilde graag aan de slag met dit initiatief, maar miste tijdens de coronacrisis de financiële slagkracht. Financiering voor het project kwam daarom van WageningenDOET, een fonds dat budget toekent aan lokale initiatieven. De gemeente heeft in dit project kostenloos haar diensten aangeboden voor de promotie en communicatie rondom het initiatief. Ook spoorde zij actief lokale ondernemers aan om zich aan te sluiten.

Baten

Of een herbruikbare koffiebeker beter is voor het milieu dan een wegwerpbeke, is sterk afhankelijk van het [gebruik](#). Als de herbruikbare beker vaak opnieuw wordt gebruikt en op een energiezuinige, efficiënte manier wordt afgewassen, is het beter om de herbruikbare beker te gebruiken. Door de BillieCups te gebruiken in plaats van

wegwerpbekers is in Wageningen milieuwinst geboekt. Dit komt doordat het materiaal van de BillieCup jaren mee kan gaan en de bekens in professionele vaatwassers worden gereinigd. Omdat dit project nog niet lang loopt, is nog niet te zeggen of het leidt tot een substantiële afname van (zwerf-)afval in Wageningen. Om de impact van het initiatief te meten, monitort de gemeente het zwerfafval en de vulling van de prullenbakken. Daaruit kan de gemeente afleiden wat de impact van het BillieCup-systeem is.

Zelf aan de slag

Wilt u ook aan de slag met herbruikbare bekens in de horeca? Creëer een schone binnenstad met minder zwerfafval en overvolle afvalbakken door:

- Het ondersteunen van de lokale horeca in de transitie naar hergebruik door financiële stimulans, dit kan gekoppeld worden aan een fasering waarbij wegwerp wordt afgebouwd;
- Het promoten van ondernemers die hergebruik aanbieden, bijvoorbeeld door met hen samen te werken bij gemeente acties en vermelding bij acties zoals een stadswandeling;
- Een verplichting invoeren voor horeca tot het hebben van een alternatief voor wegwerp bij drankjes to go.

Vergelijkbaar initiatief

- Het stadsbestuur van de Duitse stad Freiburg lanceerde in 2016 een stadsbreed systeem van herbruikbare bekens, de [FreiburgCup](#). De stad betaalt tot op heden de bekens, deelname is daardoor gratis voor ondernemers. Anno 2021 nemen er 145 ondernemingen vrijwillig deel aan het hergebruikssysteem. Freiburg schat in dat elke beker zo'n 400 keer wordt gebruikt. De Abfallwirtschaft und Stadtreinigung Freiburg GmbH (ASF, de beheerder van de bekens) heeft al zo'n 26.000 bekens aan de lokale horeca geleverd. Dit systeem heeft zo bijgedragen aan de reductie van afval in Freiburg.

Verder lezen?

- Nieuwsbericht [Wageningen Duurzaam](#).
- Nieuwsbericht [Omroep Gelderland](#).

Gemeente Hamburg

Inkoopverbod op producten voor eenmalig gebruik

De Duitse gemeente Hamburg heeft in 2016 richtlijnen ontwikkeld die de inkoop van bepaalde plastic producten voor eenmalig gebruik verbieden. De gemeente raadt het gebruik van deze richtlijnen ook sterk aan bij publieke instellingen en bedrijven in de gemeente, zoals publieke zwembaden, schoolkantines en politiebureau's.

De inkooprichtlijnen van de gemeente Hamburg zijn breed opgezet en gelden voor een scala aan productgroepen, van printerpapier tot auto's. In het kader van het gebruik van eenmalige verpakkingen en producten geldt dit inkoopverbod voor:

- Dranken in wegwerpverpakkingen, die ook verkrijgbaar zijn in herbruikbare flessen, zoals water, frisdranken, sappen en bier.
- Bekers, servies, maaltijd containers voor afhaalmaaltijden en bestek.
- Koffiecapsules voor eenmalig gebruik.

Aanleiding

Hamburg koopt jaarlijks voor [250 miljoen euro](#) in aan diensten en producten. Om in 2030 aan de SDG's van de Verenigde Naties te voldoen wil de gemeente haar koopkracht gebruiken om een sterk signaal aan de markt af te geven. In het inkoopbeleid wordt daarom gekozen voor opties waar minder grondstoffen voor nodig zijn en die het milieu ten goede komen. In 2016 publiceerde de gemeente richtlijnen voor milieuvriendelijk aanbesteden. Daarnaast nam de gemeenteraad ook een wet aan die alle inkoopafdelingen van de stad wettelijk verplichtte om de richtlijnen te volgen. Milieuvriendelijke aanbesteding is voorgeschreven in §3b van de Hamburgse wet op overheidsopdrachten.

Uitvoering

Het Hamburgse beleid wordt ontwikkeld met duurzaamheid als grondslag. Hierbij gebruikt de gemeente altijd economische, ecologische en sociale ontwikkeling als uitgangspunt, maar houdt ook rekening met de voorbeeldfunctie die de gemeente heeft voor burgers en bedrijven. Door een duurzaam inkoopbeleid te ontwikkelen maakt Hamburg direct een positieve milieu-impact. Burger en bedrijven worden aangemoedigd om duurzaamheid te integreren in hun eigen inkoopbeleid en dagelijks handelen, doordat de gemeente als voorbeeld dient.

De gemeente Hamburg heeft een concreet implementatieplan ontwikkeld om de richtlijnen uit te rollen. In de meest recente versie van het implementatieplan, de '[Richtlijn milieuvriendelijke inkoop](#)' (2019), specificeert Hamburg productgroepen waarvoor een beter alternatief is. In dit document is een 'negatieflijst' opgenomen, waarin producten staan die verboden worden en niet meer worden ingekocht. In deze lijst worden onder anderen koffiecapsules, wegwerpflesjes, wegwerpbestek en wegwerpbekers. De richtlijnen voor milieuvriendelijke inkoop gaan nog verder dan alleen deze producten, het geldt voor 19 productgroepen. Hamburg zorgt daarmee dat het inkoopbeleid op veel vlakken rekening houdt met milieu-impact. Hiervoor is een tool ontwikkeld die inzicht geeft in de

levenscycluskosten, zodat ook de lange termijn kosten inzichtelijk zijn.

Evaluatie

Uit dit praktijkvoorbeeld komen verschillende aandachtspunten naar voren voor gemeenten die een soortgelijk initiatief willen opstarten:

• Vervangende producten

Het is van belang dat er een goed werkend alternatief bestaat, als de gemeente een verbod invoert op een productgroep. Bestaat dit niet? Dan kan het beleid aansturen op inefficiënte, milieubelastende systemen of zelfs fraude. Hamburg heeft daarom enkel producten opgenomen op de negatief-lijst waarvoor een goed werkend alternatief bestaat. Voor de productgroepen flessen, servies, bakjes en koffiecapsules bestaan immers goed werkende herbruikbare alternatieven. Dit verbod levert dus geen problemen op. Bestaat er nog geen bewezen werkend alternatief? Dan is het aan te raden om een product eerst op kleine schaal in een proef te testen, voordat de gemeente een verbod invoert.

• Controle

Door strenge regels te stellen, maakt Hamburg een positieve impact. Een goede controle is belangrijk om die impact te

garanderen. In Hamburg is de belastingdienst verantwoordelijk voor de controle op de inkoop. Verder beoordelen en gunnen vier centrale afdelingen de inkoopcontracten bij publieke instellingen.

Kosten

De kosten van een inkoopverbod zijn afhankelijk van de productgroep en toepassing. Hamburg heeft de verplichting ingevoerd om naast de aanschafkosten ook de levenscycluskosten op te nemen in overheidsopdrachten. Deze analyse geeft inzicht in de lange termijn kosten van een product. Daaruit blijkt vaak dat herbruikbare producten of producten die makkelijk te repareren zijn, op de lange termijn financieel aantrekkelijker zijn dan wegwerp. Dat geldt vaak ook als de aanschafkosten van die producten hoger zijn.

Baten

De milieuwinst die deze inkooprichtlijnen behalen, verschilt per productgroep en toepassing. Hier is helaas geen uitgebreide data over gepubliceerd. We kunnen wel met zekerheid stellen dat de richtlijn een positief effect heeft op de hoeveelheid afval die door de gemeente Hamburg wordt geproduceerd en op de milieu-impact van de gemeente. Het inkoopverbod op alleen al wegwerpbekers scheelt de gemeente ruim 675.000 wegwerpbekers aan afval per jaar.

Zelf aan de slag

Overweegt u ook een inkoopverbod voor wegwerpproducten? Produceer minder afval als gemeente en geef het goede voorbeeld door:

- Duurzaamheid en hergebruik te integreren in het gemeentelijk aankoopbeleid door voor herbruikbare alternatieven te kiezen;
- Een lijst op te stellen met wegwerpproducten die voor intern gebruik verboden worden zoals wegwerpbestek. Start hierbij met de producten waarvoor goede alternatieven voorhanden zijn.

Vergelijkbare initiatieven

- [Oslo](#) werkt momenteel aan de uitvoer van een strategie die wegwerpplastic zo veel mogelijk uit bant. Deze strategie wordt onder andere doorgevoerd in het inkoopbeleid van de stad.
- De [Canarische eilanden](#) hebben een regionale strategie rondom plastic. Daar is het sinds januari 2021 verboden voor publieke instellingen om onder andere water en frisdrank in wegwerpflesjes te verkopen.
- Alle aanbestedingen in Wenen moeten worden gebaseerd op de [ÖkoKauf Wien guidelines](#), waarin staat vastgelegd dat dranken enkel in herbruikbare verpakkingen mogen worden verkocht.

Verder lezen?

- De volledige Duitse [richtlijn voor milieuvriendelijke inkoop](#) 2019.
- De ingekorte, Engelse versie van de [richtlijn](#).

De gemeente als voorbeeld

Intern kiest de gemeente uitsluitend voor hergebruik

In de best practices hebben we u een beeld proberen te geven van wat een gemeente kan doen om hergebruik een plek te geven. Dit loopt uiteen van een kleinschalige pilot in Hengelo tot grootschalige uitsluitingen in het inkoopbeleid in Hamburg. Maar de gemeente kan ook zelf het goede voorbeeld geven. Dat helpt ook om goed en geloofwaardig beleid te kunnen voeren.

Er zijn nog weinig Nederlandse gemeenten die een duidelijke voorbeeldrol op zich nemen en wegwerpproducten zoals bekers uitbannen. Een gemiste kans, want het kan een relatief kleine ingreep zijn met veel resultaat. Als elke gemeente eenmalige producten in de eigen bedrijfsvoering uitband, is er bovendien meer kennis en draagvlak over wat gevraagd en verwacht kan worden van het bedrijfsleven.

Dit vijfde voorbeeld biedt u inzicht in welke stappen uw gemeente kan zetten om zelf voorloper te worden in hergebruik en waar u in dat geval rekening mee kunt houden.

Herbruikbare verpakkingen en bekers op interne evenementen

Bij interne en externe bijeenkomsten waarbij de gemeente organisator is, kunt u een goed en inspirerend voorbeeld geven door geen wegwerpverpakkingen te gebruiken. Dit kan gaan om bekers en glazen voor warme en koude dranken, maar er zijn ook herbruikbare alternatieven voor plastic flesjes, wegwerpservies en -bestek. Denk aan afsluitbare bakken om lunches mee af te dekken, herbruikbaar servies en bestek, en kraanwaterpunten.

Herbruikbare beker op het gemeentehuis of standkantoor

Afwasbare mokken of kopjes zijn over het algemeen duurzamer dan wegwerpbekers en

veroorzaken veel minder afval. Het [afwassen](#) van de herbruikbare bekers speelt een belangrijke rol in de uiteindelijke milieu-impact van de beker. Energiezuinige vaatwassers kunnen daarom helpen om de die impact te reduceren. De bekers kunt u, zeker op grotere locaties, ook door een cateraar laten inzamelen en schoonmaken. Lukt het niet om de bekers energiezuinig af te wassen? Dan kunnen wegwerpbekers duurzamer zijn, mits deze wegwerpbekers door medewerkers en bezoekers vaker dan één keer gebruikt worden. Ook moeten ze volledig worden gerecycled. Daarvoor moeten de bekers apart en schoon ingezameld worden. Zodra de bekers bij het restafval terecht komen of vervuild zijn, is het niet duurzaam om wegwerpbekers te gebruiken. In de praktijk worden wegwerpbekers vaak niet goed gerecycled en gaan herbruikbare bekers lang mee. De herbruikbare mok is dus vaak een duurzamer alternatief.

Herbruikbare verpakkingen in de kantine

Een kantine is in overleg met de cateraar eenvoudig afvalvrij in te richten. Volledig herbruikbaar bestek en servies kan (eventueel door de cateraar) zo zuinig mogelijk worden afgewassen. Het eten kan de cateraar afdekken met afsluitbare bakken in plaats van plastics. Dranken kan een cateraar serveren in herbruikbare bekers of flessen. Wanneer medewerkers vooral lunch kopen om mee te nemen, en dit niet in de

kantine nuttigen, kan de cateraar meeneembakjes aanbieden met een statiegeldsysteem. Dit doen wij bijvoorbeeld binnen de Mission Reuse-pilot met de Take Back Box. De gebruiker brengt de bakjes terug naar de kantine of een centraal inleverpunt en ontvangt het statiegeld weer terug.

Praktijkvoorbeeld in Gent

De Belgische gemeente [Gent](#) nam zo'n voorbeeldrol op zich. Deze gemeente heeft vastgelegd dat bij interne evenementen wegwerpproducten gefaseerd worden uitgebannen. Vanaf 2020 worden geen wegwerpbekers meer gebruikt en vanaf 2022 zijn wegwerpborden en -bestek ook niet meer toestaan. Voor de gemeente Gent is dit vooral ook bedoeld als oefening, om te laten zien dat een circulaire aanpak mogelijk is.

Praktijkvoorbeeld Parijs

Ook de stad Parijs is op weg om het gebruik van wegwerpplastics door de gemeente zelf uit te bannen. Vanaf 2020 is Parijs gestopt met het gebruik van wegwerpproducten op evenementen van de gemeente. De ambitie van Parijs reikt verder dan alleen het interne gebruik van wegwerpproducten bij de gemeente zelf. De stad wil dit ook in 2022 doorvoeren in openbare diensten, zoals in kinderdagverblijven en musea.

Europese beweging van gemeenten

De [#WeChooseReuse campagne](#) is een initiatief van de Europese Break Free From Plastic-beweging en is ontstaan uit het streven naar ambitieuze en robuuste oplossingen voor de plastic crisis. De campagne roept zowel [individuen](#), [NGO's](#), [koploperbedrijven](#) als [gemeenten](#) op om zich te uit te spreken voor, en te committeren aan hergebruik. Samen kunnen we het verschil maken, door ook als gemeente te kiezen voor hergebruik in plaats van wegwerp. Die keuze kan de gemeente kenbaar maken door de open brief te ondertekenen. In deze brief worden ook bedrijven opgeroepen om waar mogelijk voor hergebruik alternatieven te kiezen. Daarnaast wordt een oproep gedaan voor ondersteunend beleid voor hergebruik op nationaal en Europees niveau.

Wat kan Mission Reuse voor u betekenen?

U heeft nu meerdere voorbeelden gelezen voor meer hergebruik, met welk hergebruik project gaat u aan de slag? U kunt als gemeente verschil maken door één of meerdere van de succesvolle voorbeelden toe te passen, of door nieuwe pionierende stappen te zetten. We denken graag met u mee, u kunt ons bereiken via hello@missionreuse.com.

Zelf aan de slag

Wilt u als gemeente intern zetten op gebied van hergebruik? Produceer minder afval en geef het goede voorbeeld in de gemeente door:

- (Een faseringsplan voor) Herbruikbare bekers, herbruikbare maaltijdcontainers, drank in herbruikbare verpakkingen en watertappunten te introduceren voor interne evenementen en op jullie locaties zoals gemeentehuis, stadskantoren en kantines;
- De [#WeChooseReuse](#) campagne als gemeente te ondertekenen, en steun daarmee de oproep aan de Nederlandse overheid en Europese Unie om betere regelgeving voor hergebruik vast te leggen.

juni 2021

Mission Reuse is een programma van Enviu, Recycling Netwerk en Natuur & Milieu. Samen werken wij aan transitie naar minder wegwerp en meer hergebruik.

www.missionreuse.com / hello@missionreuse.com

